

Б Р А К

емисија АГАПЕ

Александар Гајшек: Поштовани гледаоци, ваша је трпеза Агапе уколико сматрате да нам је само љубав потребна, а да ли је за брак довољна само љубав, одакле уопште потреба за браком, због чега се брак данас налази готово пред распадањем. На ова и слична питања из те тзв. брачне проблематике покушаћемо данас да одговоримо заједно са нашим вечерашњим гостима, госпођом Весном Брзев Ђурчић, психоаналитичарем и сталним гостом серијала «Агапе» психијатром Владетом Јеротићем. Добро вече и добро дошли. Професоре Јеротићу, за почетак, откад уопште брак у историји постоји? Одакле потреба за браком?

Владета Јеротић: Иако је брак изгледа најприроднији начин одгајања деце и породичног живота постоје разне хипотезе како је брак настао. Да ли је настао из трансисторијског полигамног друштва промискуитетног или је од почетка брак установљен овако, како га ми већ неколико хиљада година знамо, није јасно. Наравно, хришћанско становиште је да је брак овакав какав је у хришћанству установљен пре 2000 година, најприроднији начин зближавања партнера, мужа и жене и најбољи начин одгајања деце породици.

Александар Гајшек: Весна, за Вас питање. Да ли је човек полигамно или моногамно биће?

Весна Брзев Ђурчић: То је такође јако тешко одговорити. Наиме, људи се ипак одлучују да живе са једним партнером неки низ година, неки и до краја живота што не искључује неку њихову другу природу. Наиме, имате и у браковима људе који из бракова праве различите врсте излета, под различитим врстама изговора. Они то не конкретизују на неком формалном нивоу. Наиме, они не заснивају другу, пету или дванаесту заједницу, али не можете рећи да су моногамни ако живе у браку само са једном особом, а са стране воде неке друге животе, који могу такође бити врло интензивни у смислу неке емоционалне размене. Тако да је то питање такође врло комплексно, а и одговор исто овакав какав је дао професор Јеротић.

Александар Гајшек: Занимљива су, на пример, научна истраживања великих свеских научника, на пример антрополог Бронислав Малиновски сматра да промискуитет и људска култура никако не иду једни са другим. Такође, Чарлс Дарвин је дошао до закључка да је највероватније првобитни човек живео у малим групама и да је свако имао једну жену. Професоре, то је мало зачуђујуће пошто је Чарлс Дарвин један од оснивача материјалистичко-атеистичког схватања света.

Владета Јеротић: Али он је био и религиозан у исто време. Мислим да

смо о томе причали прошлог пута. То је расцеп личности. Он је ишао у цркву, био религиозан а његова наука како је стварао из својих веома добрих запажања - јако је перцептиван био - била је еволуционистичко-материјалистичка. Доста је нероватно то што је Дарвин рекао. На почетку, шта је почетак, било је мало људи. Како су дошли до податка да је 750. године пре Христа било 100 милиона становника на целој Земљиној кугли, ја не знам. То ме занима, али постоји тај податак. Једном речи било је мало људи, растојања су била огромна између племена, па онда је наравно било прво ендогамије. Без последица ендогамије, велика радозналост човекова учинила је да се онда из те ендогамије лагано ишло према другом племену, па се ушло у егзогамију. То је исто врло значајно; прелаз првобитне ендогамије у егзогамију а у ендогамији не верујем баш да је било много жена, вероватно је како је Дарвин рекао. Мени је то блиско. Један муж и једна жена, мало је било иначе и мушкараца и жена.

Александар Гајшек: Колико је хришћанство својом појавом донело до промена односа према браку?

Владета Јеротић: Па, ако узмемо римско време које је на крају било јако рђаво, Марко Младеновић, наш познати правник и књижевник у књизи «Увод у социологију породице» каже да се на крају римске империје сваки брак растављао. Негде је он то нашао. Вероватно није измислио. Има нешто сачуваних података. Тако да је то било јако лоше време, сад поређења нису згодна, али намећу се сама од себе, са данашњим временом и великим раставама. Нису се ни женили ни удавали, много сексуалних перверзија, инверзија, није исто једно и друго. Вероватно није било абортуса, не помињу се абортуси. Тако да је онда хришћанство учврстило брак. Брак је постојао и пре Римљана, па у старим цивилизацијама морао је бити исто тако брак. Требало би видети мало боље како је било у Вавилону, у Асирији. Морала је бити доста добра породица. Трајале су те цивилизације јако дуго. Али заврши се једном цивилизација, да не кажем и ова наша ће се једном завршити. Хришћанство је једном речи учврстило брак и 2000 година имали смо један доста чврст брак, патријархалан брак. И ту почињу сад нова питања, наравно која ћете Ви даље постављати.

Александар Гајшек: Једно је било и анкетно питање. Весна, ако имате нешто да додате?

Весна Брзев Ђурчић: Па заправо знамо да је у та нека стара времена, брак између мушкарца и жене није био постављен на овој основи на којој је данас. Наиме, постоје подаци о томе да су се склапали бракови из неких потпуно других мотива, чак и бракови између врло блиских сродника. Дакле, брак као институција је постојао, али није почивао увек и искључиво на љубави. У браку су биле и неке друге компоненте које су, за разлику од овог

о чему ми данас покушавамо да говоримо, биле пресудније за брак. Наравно да има смисао и зависи од тога какво ко има лично искуство везано за брак. Људи који нису у браку ће врло често бранити тезу о томе како је брак једна институција која је превазиђена, да није неопходно бити формално везан или на било који други начин да би се исказала оданост и приврженост, подршка и љубав. Опет, људи који су у браку ће вам рећи да је брак ипак једна институција која је неопходна, мало пре смо чули, због породице. Брак јесте једна сјајна институција ако њу чине људи који су довољно зрели и довољно спремни да у неком тренутку учине уступке, у неком тренутку уступну да би неко кренуо напред, да се подрже у невољи, да се конструктивно посвађају и да заједничким напорима подигну децу која су равноправни учесници у процесу који се зове породица. Дакле, наравно да има смисла.

Александар Гајшек: Постоји ли рецепт, дакле, за добар, квалитетан брак?

Владета Јеротић: Мени је пало у очи, али то није случајно наравно, мишљење да се у зрелим годинама улази у брак. Ја сам ушао у тзв. зрелим годинама. Не знамо шта је зрелост до краја. Не постоји потпуна зрелост, наравно. У патријархалној породици улазило се рано у брак и многи проблеми, предбрачни живот на пример, није долазио у обзир. Улазиле су младе жене, девојке са 15, 16, 18 година, а момци са 20, 21. Узмимо свештенике као пример, када заврше Богословију и војску, имају 20, 21 годину и жене се наравно, јер не могу свештеници бити без женидбе. И сад то је занимљиво. Ти бракови данас, не знам Весна да ли се слажете, имате Ви боља искуства, млади бракови данас, склопљени, на пример, између супружника од 18 и 25 година, више се растављају, чешће се растављају него бракови склопљени после 30 године. Је ли тако?

Весна Брзев Ђурчић: Јесте.

Владета Јеротић: А, како онда?

Весна Брзев Ђурчић: Због чега, мислите?

Владета Јеротић: Шта треба закључити? Хришћански наравно је врло компликовано шта закључити како живети до 30, 32, 35 године живота. То наравно не можемо рећи да није добро, јер прво мора се тако, услови су данас објективно такви да људи завршавају школе, док стигну до неког стана, плате и то прође онда. Али, онда, шта радити до 30, 32, 35 године? Све више се то помера. То не знам да кажем, али чињеница је да је мање растава са тзв. зрелим партнерима. Да ли су они ушли у брак довољно спремни? То је питање. И љубав, да поменемо још један пут љубав, љубав је веома компликовано осећање. Те дефиниције су ваљда најтеже. Тачно је ово што

сте рекли, па 2000 година, па то је у XVIII веку ваљда тек почело у Европи полако да се романтично дозвољава, љубав између будућих супружника а дотле, која љубав. Ја увек наводим пример моје бабе коју сам питао да ли си волела мога деду, а удала се са 20 година, он је имао 21. Она каже: Па једном сам га видела, али сам га све више волела што сам дуже с њиме живела. То је мени било прелепо. То је немогуће данас. А ово друго, како љубав? Значи заљубљеност, нисмо поменули, заљубљеност која је дивна, разуме се, као осећање а онда чему води заљубљеност ако се не претвори у љубав.

Весна Брзев Турчић: Ви сте поменули овај део који се односи на евентуалне разлоге распада бракова који почињу тако рано. Ја мислим да је одговор негде можда делом и у томе што је заправо цео процес сазревања мало померен на горе и тиме што је технолошки напредак некако није био тако у првом плану као сада. Он просто негде хендикепира људе у смислу сазревања. Обиље онога што се нуди није увек толико подстицајно, да би људи емоционално сазрели. Значи, људи се нађу у једном тренутку и препознају као људи који би могли заједно, али развој није довршен. И они настављају свој развој свако у свом смеру и свако је од њих двоје сјајан за себе, али то у једном тренутку више није оно због чега су се они састали и они се више, за пет, шест година, завршавајући своје сазревање, односно ту фазу сазревања, не препознају. И кажу, шта је сад ово? па то није човек или није жена којом сам се ја оженио. И то може да буде, упркос љубави, разлог да се они растану. Једноставно се више не препознају. Наравно да ово што Ви говорите, кад су људи зрели, имају јасније критеријуме о томе шта је то што они заправо желе и могу да уложе. Није ствар само у томе шта ја хоћу, ствар је у томе шта ја могу да дам?

Александар Гајшек: Да, у браку већина особа мисли да је управо она жртва те породице, те заједнице. Колико она реално то заиста може да процени и, коначно, где су границе трпљења уколико заиста постоји нека угроженост?

Владета Јеротић: Па, у рђавим браковима највећи број је такав зато се и растављају, нападају партнери један другог. Увек је онај други крив. То је тај познати механизам пројекције. Од појединаца, преко народа, до малтене човечанства, увек је други крив. Разлози за растављање су исто компликовани као и за улазак у брак, још компликованији за растављање. Имали смо одговоре, мислим, на то питање у анкети. Ја мислим да је егоизам данас најважнији разлог. Видите, требало би сазревање да иде боље ако више времена има за сазревање, до 30 године на пример. То не значи да су у патријархалним браковима били зрели кад су се узимали, али патријархална организација је била чврста и то је онда изгледало као да су зрели, али су сазревали у току брака. Е, то је важно мислим и за нашу психотерапију. Чак и млади људи кад уђу у брак, али то мора само љубав да их повеже, друго не

може ништа, једно другом помажу у сазревању. То се зове индивидуација - Јунгов начин. Мишљење је индивидуациони процес. То је прави брак када један другог можемо да пружимо оно што немамо. Ако то нема и тај однос не постоји онда се јављају врло брзо сукоби.

Александар Гајшек: Ми смо наше суграђане такође питали који су главни узроци проблема у браку.

Весна Брзев Ђурчић: Па, ја бих само још додала пре него што дам коментар на ово. Поставили сте питање жртве. Јао, када се помене жртва. Наиме, људи који себе проглашавају жртвом су жртве у нечије име, а углавном нико није тражио ту жртву. Тако да цела породица трпи због те жртве. Друго, питали сте када треба прекинути нешто што је јако лоше.

Александар Гајшек: Јесте.

Весна Брзев Ђурчић: Онда када постоји насиље. То је тренутак у коме не треба одлагати. Све друго дозвољава могућност договора, преговора, али насиље је критична тачка у којој заиста нема више опстанка. Овде се врло често помиње новац као разлог да неки брак престане да постоји. Далеко од тога да је новац небитна ствар за функционисање једне породице. Ако су вам деца гладна, ако неке основне потребе не можете да задовољите, то може да буде повод за сукобе, али не мора да буде разлог за развод. Може да буде повод, поново кажем. Мислим да је главни разлог распада брака то што људи престану заиста да се воле и што престану да осећају једно друго. Често ми се дешава у пракси да се неко жали на то како је, не знам, муж или жена, имао неку авантуру. На моје питање како то нисте препознали, не знају да одговоре. Значи, ако осећате човека или жену, ако имате неки аутентичан доживљај тога како се осећа неко у неком тренутку, да ли му се нешто дешава, о чему мисли чак иако је то без речи, онда можете да осетите и такву ствар. Кад људи престану да се осећају и направе простор у свом браку онда је то крај. Простор неки у који уђе неко или просто уђе тишина. То је крај.

Александар Гајшек: Професоре?

Владета Јеротић: Под појмом жртве свашта се може подразумевати, наравно. Углавном ја мислим да је Весна рекла, у негативном смислу речи, да се осећа човек као жртва. Без жртве нема ништа. Наравно, и то је опет љубав та која нам помаже да се жртвујемо међусобно. Брак је одрицање и то је и жртва нека, иако кажем, то је врло компликован појам. Од Христове жртве, па до свакодневне жртве, али не као насиље. Чим почне насиље то више није жртва. Жртва је узвишен појам.

Александар Гајшек: Многи га сматрају и патолошким појмом.

Владета Јеротић: Треба разликовати нормалан појам жртве, чак и хришћански појам жртве од овога патолошког. Неко је рекао, допуна, што сам и ја мало пре рекао, приметили сте, да је потребна допуна у браку. То је било добро. А ово са предбрачним предлозима, није испадало добро увек. Иду две, три, четири, пет година заједно, наизглед је добро, узму се онда, после неколико месеци се растану. Шта је то? Нису били под истим кровом. То је јако важно. Питали смо професора Венсана, сећате се кад је био овде, кад сам с њим разговарао, како је у Француској? То сам наводио неколико пута као пример. То је било пре неколико година. Професор Венсан је професор психијатрије и психоаналитичар у Француској. Он каже да преко 30% популације, али то није само у Француској, живи без брака. То је битно. Питам га, како то иде. Каже, врло добро. Много боље него у браку. Гледајте то. А, када се узму, како иде? Не иде. После неколико година и у Француској и у Русији и у Србији растављају се. Шта је то? Процес отуђења о коме апостол Павле говори у Посланици Ефесцима. Није ново. Али, отуђење је врло озбиљан проблем и то је најозбиљнија криза. Људи не трпе један другог, под истим кровом, смета им. Кад нису под истим кровом јако добро функционише. Виђају се два, три пута недељно, али онда чему иде брак, породица. Шта кажете?

Весна Брзев Ћурчић: Ја се потпуно слажем Вама. Мислим, када људи живе на различитим местима наравно да има много мање могућности да дођу у конфликт око не само баналних ствари него и много крупнијих ствари, и онда се ти неки тренуци које проводе заједно користе заиста за размену неких лепих садржаја. Али, живот наравно не чине само лепа садржаја. Опет се враћам на жртву. Мени се некако чини да је то више уступак или више узмицање, да би неко други у том тренутку нешто друго урадио. Некако је жртва за мене, ваљда зато што сам радила цео свој радни век са младима, увек имала неку страшно велику тежину. Родитељи често кажу; ја се жртвујем за тебе и онда то дете плаћа целог свог живота. И ја зато мало увек устукнем када се то помене. А, сасвим је јасно да људи када живе на два паралелна колосека могу тако да живе јако дуго. Али, ако се ти колосеци некада и негде не сусретну, па ја не знам да ли је онда то брак. Шта је онда то?

Александар Гајшек: Чекајте, али сада постоји један феномен који се појављује у земљама у транзицији тзв. кохабитација, где живи пар заједно, али немају оно званично нису, дакле, ушли у брак. Одакле уопште та потреба? На Западу то је још почело пре 40 година.

Владета Јеротић: Па, је ли Вам кажем да је то отуђење. Не могу да се подносе. Егоцентризам.

Весна Брзев Ћурчић: То је друто.

Владета Јеротић: Не, кохабитација, живе заједно.

Александар Гајшек: Али без папира.

Весна Брзев Ћурчић: То је ОК, али живе заједно. Управо на томе инсистирамо и професор Јеротић и ја. Живе заједно, а да ли имају формално папир или не, па то заиста није битно, али живе заједно. И у буквалном смислу живе.

Владета Јеротић: Па, да, али, постоји брак, је л да - грађански и црквени брак.

Весна Брзев Ћурчић: То је тачно.

Владета Јеротић: То онда није за потцењивање, иначе ћемо релативизовати сасвим. Испада да је тако добро кад немају ништа написано. Ако их нешто обавезе, као што је грађански брак и још више црквени, треба правити анкете онда. Ја се ту мало прибојавам. Да ли се више растављају бракови, склопљени само грађански без цркве или подједнако? Не знам. Бојим се мало тих анкета. Претпостављам ипак да се мање растављају црквени бракови. Иако је то мода постала данас и растављају се наравно и црквени бракови. Некад је требао црквени суд. И сад постоји црквени суд, али изгледа да није довољно чврст и одобравају више-мање, али некад није било тако, него је постојао разговор. Свештеник позове те које је венчао, тај исти свештеник, позове их да разговара зашто се растављате. Онда се враћам сада и на прстеновање и на предбрачне...

Весна Брзев Ћурчић: На веридбу.

Владета Јеротић: Веридбу, то је исто врло лепо обичај био. Прстеновање, веридба, разговор пре брака са свештеником. Данас свештеника замењује психотерапеут.

Весна Брзев Ћурчић: Да, то као да је брачно саветовање. Ако ја само смем да питам?

Александар Гајшек: Кажите.

Весна Брзев Ћурчић: Да ли мислите стварно да је онда то што их црквени брак обавезује нешто што чини тај брак стабилнијим или?

Владета Јеротић: Ако су хришћани, ту ће полагати испит, наравна ствар, сами себи и пред собом. Па, ако су хришћани наравно да ће их у

добром смислу обавезати. Ако нису хришћани, онда је сасвим свеједно да ли су склопили грађански брак или нису уопште склопили.

Александар Гајшек: А у чему је по Вама та главна разлика између грађанског и црквеног брака?

Владета Јеротић: Па, Исус Христос нам је рекао и хришћанство каже - једна жена, нема растављања брака и 2000 година тако стоји. Наравно да је то идеално и да без Божије благодати не можемо одржати такав брак. То је оно. И враћамо се опет на Ваше питање - да ли је људско биће полигамно или моногамно. Не знам, мушкарцима се допада да су они полигамни а да су жене моногамне. Можда то није сасвим далеко од истине. Ако је жена, не мислим тиме да жену потцењујем, ако је жена везана више за породицу, рађање деце, земљу, воду, то су све неки стабилнији принципи а мушкарац иде према небу. То је логосни принцип. Мушкарац је сунчани, а жена месечев принцип. Сунце и месец се допуњују. А старе религије у матријархату, претпостављеном матријархату, нисмо о томе говорили, били су сунчеви култови. Изашла је недавно књига Естер Хардинг – «Мистерија жене», где има пуно података да је вероватно постојао матријархат, не као патријархат касније, али да је Месец играо доминантну улогу. Данас не знамо о Месецу ни научно довољно. То се исто увек чудим изнова. Ако Месец прави плимину и осеку, како да не делује на човеков организам који је водени. Чудим се науци да није довољно испитала утицај Месеца на људску психу.

Александар Гајшек: Да у браку није баш све тако црно сведочи нам брачни пар Веселиновић који је у браку 57 година. Бранка и Млађа Веселиновић, чувени глумачки пар. Бранка има 87 година, Млађа 91 годину и још увек су активни. Бранка игра у представи «Скуп» у Југословенском драмском позоришту и колико сутра можете је тамо видети у тој представи, а Млађа је донедавно играо у представи «Пуњене тиквице».

Весна Брзев Ђурчић: Заправо, оно о чему смо ми овде разговарали, основна је ствар да се они јако много воле, да у овим годинама у којима јесу делују тако некако и живахно окренути једно другом и употребљавају реч «ми» и говоре о неким стварима које су заиста неопходне да један пар успе, на овај или онај начин. Значи, сасвим се разумеју и у једном тренутку је чак била реченица; «(...)лепо се и свађају», и ја мислим да је то једна јако добра реченица. Врло често се говори о томе да је добар брак онај у коме нема свађе. Мени то понекад делује јако стерилно. Ја не мислим да свађа значи да поломимо све по кући, али свађа је једна јако добра промаја, која је заправо нешто што сте наталожило, изнесе на видело све под условом да се свађамо конструктивно, да се не вређамо и да не ударамо тамо где знамо да је онај човек или жена с којом живимо заправо јако рањив. Мислим да су господин и госпођа Веселиновић заправо урадили нешто јако велико - сачували се

потпуно аутентично.

Александар Гајшек: Да ли се слажете?

Владета Јеротић: Аутентична прича, јако лепа. Дивно изабрано. Рекли су све осим трпљења и стрпљења. То нису поменули као услове. Било је неколико. А треба и то поменути. Поменуто је опраштање. То је рекао господин. Опраштање. То је неки свети отац рекао; док год волиш - опрашташ. То је предивно. Е, па баш тако. Значи брак траје са свађама, лети перје, кад се воле ништа не смета и да се посвађају али, наравно, што кажете, конструктивно. Није увек конструктивна свађа. Али, ако почну свађе да буду деструктивне, онда се то даље продубљује и то је сад оно што је тешко да се на време заустави, таква врста свађе, ту треба брачно саветовалиште, да ли смо га помињали? које може нешто и да уради. Док год волиш опрашташ. Брак је трпљење, стрпљење и опраштање.

Александар Гајшек: Весна, Ви сте мало пре причали о тој тишини. Шта онда када та тишина наступи и када свађа постане основни језик комуникације?

Весна Брзев Ђурчић: Некако искрено верујем да док год људи разговарају има наде да веза опстане. Оног тренутка када људи ућуте онда је то већ јако озбиљна ствар. Нас је професор Милан Поповић учио да се увек о нечему ћути. Значи, нико од нас не ћути у празно. Сазнати о чему онај други ћути је јако важна ствар. Тишина може да буде врло опасна и прогностички врло негативан знак за опстанак једне везе. Двоје људи некако стално прича једну исту причу. Пребацивања су увек иста, њена њему, његова њој. Ту нема комуникације. Они заправо једно другог потпуно утишају, као када рецимо узмете даљински управљач и скинете тон телевизору. Управо тако. Не чују шта онај други каже.

Александар Гајшек: Један другог не слушају.

Весна Брзев Ђурчић: Не, нема комуникације у ствари. Ту изгледа као да они разговарају, а заправо нема комуникације. И то је оно што је довело до тишине, јер тишина тада постане на неки начин подношљивија. Она у једном тренутку каже; тишина постаје склониште. У нашој науци постоји тај термин «психолошко склониште», али је то склониште у које ви бежите да бисте прикупили снагу за нешто друго. Ово је склониште у које се они склањају не да би прикупили снагу него да би остали психолошки живи, јер ово је уништавајуће.

Александар Гајшек: Професоре, на који начин се бира партнер? Како да освестимо тај избор? Како да знамо да смо у праву?

Владета Јеротић: Пре него што бих одговорио, треба правити разлику ћутања и тишине. О томе сам писао и у «Психоанализи» и у «Психотерапији» то је доста важно. Не мора свако ћутање пацијента да значи отпор, и то треба добро знати. У браку поготово. Ћутање је злато, чак има народна пословица, али то је злато онда кад прелази у тишину. Тишина је најдивније што се може доживети. То све мање данас можемо да доживимо. У молитви је тишина, имам своје медитације и тишину. Ћутање је најчешће отпор и најчешће је нешто што се не сме испољити. То је опет питање агресивности. Треба ли да испољимо све што нам је на уму па на друму, или треба да ћутимо. Ћутање може бити корисно када умеш да прерадиш у себи своју агresiју. Онда чак ћутање постаје тишина. Ако то не умеш испољаваш агresiју. Ако испољаваш агresiју, онда ћеш добити као одговор такође агresiју. И сад ово питање је наравно веома занимљиво. Наши избори партнера, сложиће се вероватно Весна, су углавном детерминисани, како се то каже, највећим делом.

Александар Гајшек: Чиме?

Владета Јеротић: Па, родитељима најчешће. Углед родитеља. Врло рано почињу те имитације, па онда идентификације, када се уопште остваре. И то је још горе кад се не остваре идентификације или су само с једним родитељем, мада понекад буде зачудо добро и када се један родитељ нађе који узима на себе онда улогу и другог родитеља, па одгаји доста добро дете. Доста ретко а ипак има тих примера. Најчешће смо са родитељем детерминисани. И то не мора бити ништа лоше. Ја сам се увек питао, имамо ли зрелог избора партнера а зрео избор партнера би био слободан избор. Да ли су уметници можда ту ближи него просечни људи у слободном избору партнера, који није детерминисан? Може ли то постојати уопште да није нимало детерминисан избор партнера? Ретко, то је веома занимљиво.

Александар Гајшек: А због чега баш уметници?

Владета Јеротић: Па, некако су ми најслободнији. Имају неку унутрашњу везу с несвесним, па онда не само с несвесним личним него и са архетиповима колективно несвесног. То је онда једна велика слобода. Видите, Леополд Сонди, који се ипак ретко спомиње, ја њега врло поштујем и упознао сам га и лично, наводи «фамилијарно несвесно», па он је то и говорио да су детерминисани не само избори партнера него и болести.

Весна Брзев Ћурчић: Све што се дешава. Да, можда ово о чему Ви говорите везано за уметнике, питање је у ствари избора, питање њихове слободе креативности коришћења либида сублимисаног у нешто друго. Али, онда је питање да ли они бирају партнера или га креирају некако ако овако поставите ствар.

Владета Јеротић: Е, то је «Пигмалион».

Весна Брзев Ћурчић: Да, рецимо.

Владета Јеротић: Зато је направио Шо «Пигмалиона» и то је лоше наравно, када имаш потребу, велика разлика у годинама па мушкарац има 40 а жена његова 20 и он, ваљда, сматра нормалним да он њу треба да уобличава. Е, то је онда супротно оној допуни о којој сам говорио. Сад, допуна 40/20 није баш тако једноставна, али ако са допуном иде и међусобно креирање. Може уметник онда да буде и лош креирајући али зашто, он креира у стваралаштву свом, ако он прави добар роман или добру песму, па онда нема потребу да креира околину на свој замишљени начин.

Весна Брзев Ћурчић: Мислила сам креативно у неком позитивном смислу.

Владета Јеротић: Схватио сам Вас да може бити и у негативном. Кад почне са партнером нешто да ради што не треба.

Весна Брзев Ћурчић: Не.

Владета Јеротић: Добро, онда смо се сложили да уметници... Не мора бити лоше та детерминација. Ако су нам отац или мајка били добри узорци онда може син да изабере жену која ће се звати исто као мајка. Било је примера. Плава мајка, плава жена његова будућа, зове се Нада или Олга, тако се зове и жена. Добар брак буде. И обрнуто, ћерка и отац. Ако нису били ти односи како треба, а најчешће нису, онда се бира лоше партнер у негативном смислу детерминисан и не иде брак као што није ишао ни брак њихових родитеља.

Весна Брзев Ћурчић: Али, то се заправо потврђује, кад видите, рецимо, да људи улазе из једне везе у другу, из једног брака у други брак и да увек имају исти коментар типа; све су жене исте или су сви мушкарци исти. И сећам се професора Војина Матића који нам је говорио још у студентским данима; «грешите, нити су све жене исте, нити су сви мушкарци исти, ми бирамо исте». Значи, бирамо или по моделу или контрамоделу.

Александар Гајшек: Када причамо о избору, само да кажем, после овог питања почећемо да укључујемо гледаоце. Шта мислите о браку две незреле особе које добију дете? Да ли уопште дете може да уравнотежи тај нестабилан брак?

Владета Јеротић: Не, то је илузија. Наши сељаци и не само сељаци,

мислили су да кад неко није у реду нервно, и кад се ожени или се уда, да ће то, ваљда сексуално, бити добро и да ће та нервна сметња ишчезнути. То у 99% случајева није тако. Два незрела кад улазе у брак, али то је сад опет питање зрелости врло компликовано, али, видите, психолошки тестови, Весна то зна, могу да вам прилично кажу шта је, није то толико немогуће одредити данас. Постоје критеријуми зреле личности. Још код Маслова, па Олпорта, па имамо у хришћанству шта је то зрела личност. Две незреле личности, да одговорим директно, сад ће Весна одговорити, направе децу, наравно то је најчешће тако, али не учвршћују деца брак. Тамо где је добар брак може постати још бољи са децом. Тамо где није добар постаје још гори.

Весна Брзев Ђурчић: Опет полазим са аспекта неког ко је радио са младим људима, односно сг децом. Деца су увек одраз онога какав је брак. Значи, деца не могу да учврсте брак, нити деца могу да разоре брак. Пуно пута сте чули да зато што је неко дете немирно угрозило је стабилност неког брака. Па, обрнуто је. Мислим, деца су увек негде, како да кажем, продукција, производ, креација породице, односно родитеља. Врло често саветујемо људима чији су бракови нестабилни да се не упуштају у то да имају још деце због тога што то дете неће учврстити брак, само ће бити још једно несрећно дете из тог брака. Али, стабилни бракови су наравно стабилни без обзира на то колико деце има. Значи, дете је управо онакво какав је брак.

Александар Гајшек: Ево почињемо са укључењем гледалаца. Добро вече, изволите.

Гледалац 1: Добро вече, поштовање.

Александар Гајшек: Поштовање, изволите.

Гледалац 1: Овде Горан из Београда. Хтео сам да поставим једно питање професору Јеротићу. Дакле, ја нисам стручњак ни за теологију ни за психотерапију, али оно што сам ја читао су врло опречна мишљења. Дакле, ево могу да цитирам Рајха иако нисам стручан за ту област. Он, дакле, према свом терапеутском искуству саветује да се млади људи никако не уздржавају од секса. С друге стране, имамо, је ли, Свето Писмо и свете оце који саветују супротно. Дакле, моје питање је како помирити ове две опције?

Александар Гајшек: Хвала.

Владета Јеротић: Таква питања сам имао од студената и мушких и женских на Теолошком факултету док сам предавао. Обично сам онда говорио: Имате ли ви духовника? Често и најчешће имају духовнике. Шта вам каже духовник? Па, духовник каже што и свети оци - не треба имати секс. Па, рекох, нећу вам ја ваљда сад говорити; треба да имате, и зашто бих долазио у сукоб са духовницима. То најчешће не питају млади људи. Ово

питање је добро, али то углавном не питају да не би добили супротне одговоре од духовника и психотерапеута. Оно што можемо рећи то је да никаквих озбиљних поремећаја нема, то ја сад као психијатар кажем, од апстиненције. Фројд је мислио да можда се стварају неке штетне материје у крви. Неурастенија је била код њега као последица, коитуса, интеруптуса и још понеких сметњи. Никакве штетне материје нису констатоване код апстинената. Коначно, кроз целу историју човечанства било је апстинената принудних или вољних, добровољних. Шта би требало говорити о манастирима? Што не значи да је сексуални нагон за потцењивање, што не значи да се људи не рађају хипосексуални, нормосексуални и хиперсексуални. Ако се нађе хиперсексуални или у манастиру, муке живе како ће то решити. Неки излазе из манастира. Било је сад скоро случај. После неколико година проведених у манастиру оженио се. Врло добар брак има. Наставио је да буде хришћанин. Изашао је из манастира, оженио се, има дете већ. У реду, то све може. Тако да одговор мора ипак сам да да човек себи. Свако мора да реши на свој начин то, али тврдим да апстиненција не може бити штетна. Могу бити штетни чак претерани сексуални односи, како је то сад случај, ту се губи пре свега емоционални живот, комуникација, губи се оно што смо већ говорили - отуђење је још веће.

Александар Гајшек: Али, чекајте, ипак је данас чедност пре брака готово реткост, готово не може да се наведе тај случај. Како Црква данас гледа на то?

Владета Јеротић: Како је гледала 2000 година тако гледа и сада. Наравно, зависи од свештеника. Видите, неки се исповедају калуђерима, неки свештеницима а то исто није случајно како бирају исповеднике. Свештеници можда имају блажи однос јер имају искуства са полним животом у своме браку. Моје је искуство из разговора са свештеницима да се једни сувише брзо прилагођавају савременом добу и кажу; како други раде, тако радите и ви. То је претерано, пуштање низ воду да све иде данас како је. Други су претерано строги, ригидни и кажу никако не можете тода радите, онако како су свети оци говори-ли пре много векова. Пазите, оно што су свети оци говорили пре много векова највећим делом на томе почива хришћанска црква 2000 година. Не говори се сад само о полном животу, него о основама које су нам оставили светитељи. Између осталог, и брачни односи су негде већ уписани у искуства 2000 година хришћанства. Тако да мора свако сам да решава то, не може другачије бити, водећи рачуна о светим оцима, ако су хришћани, и водећи рачуна о своме животу целокупном, емотивно-еротично-сексуалном, пошто није исто еротично и сексуално. Нека апстинирају неко време да видимо како то изгледа, па нека направе пробу. Атмосфера је сексуализована у XX веку и сад XXI. Толико је сексуализована да изгледа ненормално правити паузе, а паузе су нормалне. То је оно; тишина и ћутање. Тишина, и ту треба мало тишине, па то знају и брачни људи који у добром

браку, знају да постоји ритам и сексуалног односа у браку.

Александар Гајшек: Да, Димитрије Богдановић је рекао да полни нагон треба да се покорава духу у браку, али причаћемо још на ту тему. Следећи гледалац, изволите.

Гледалац 2: Да ли се чујемо, овде Милош Ђајев, хтео бих да ми професор Јеротић објасни како се целибат монаха и католичких свештеника мири са заповешћу Господа Бога - множите се људи? Хвала.

Владета Јеротић: То је добро питање. Ако се не варам, 1074. године, значи само 20 година после расцепа цркава, после поделе цркава, уведен је целибат у римокатоличку цркву. Дотле није постојао целибат. Постојали су монаси и пре тога, вековима, и монахиње али је постојао и брак. Та идеја, да ли беше папе Гргура VII или VIII, је била, неко ће рећи демонска, други ће рећи генијална. Не опредељујем се. То је било одлучујуће за однос католичке и православне цркве, и за све што је католичка црква и позитив-но и негативно постизала 1000 година. То да немаш брак значи посветити се пастви, молим лепо. Је ли то нешто лоше? Ти који немају брак посвећују се у потпуности пастви. Кад кажем у потпуности, паства онда може и слепо да слуша свога фратра који ће онда рећи и политички како треба да се опредељује та иста паства, онда се слобода појединца тиме руши али људи су далеко од слободног одлучивања. Имали смо примере уочи наших избора да су и православни људи питали своје свештенике шта мислите за кога да гласам? То је код католика било још много више распрострањено. Тако да је то питање јако добро. Кажу да је и прошли папа добијао писма од католичких свештеника; да укине целибат. А један наш угледни калуђер, који више није жив, рекао је; таман посла. То би била грешка катастрофална кад би укинуо јер би онда све друкчије почело у римокатоличкој цркви да се одиграва. Можемо рећи, приближила би се онда православној. Дакле, далеко је нормалније, чини ми се, имати брак. Али наши православни свештеници су распети и између пастве и породице, па често породица тако преовлађује да онда паства остаје ускраћена од оног битног а то је хришћанско просвећивање породице.

Александар Гајшек: Добро вече, изволите.

Гледалац 3: Добро вече, господине Гајшек ја бих замолио да ми професор Јеротић одговори на следеће питање. У чему се по његовом мишљењу састоји капитална разлика између брачне и ванбрачне заједнице у условима када и једно и друго увезује љубав, заједништво, разумевање и допуњавање, као и могућност репродукције? Брак има много више ограничења него ванбрачна заједница. Људи више воле да живе у слободи коју сами бирају, а не у регулама које им се намећу а оне се више намећу у браку. Доказ, у Сједињеним Америчким Државама преко 50% бракова се

разводи, многе ванбрачне заједнице су трау није. Тако показују најновија истраживања, јер у њима има много мање ограничења а ништа мање љубави него у браку. Наравно да брак има и своје предности и заштитну улогу како заједног тако и за другог партнера, односно супружника. Регулисана су права деце, али и у ванбрачној заједници ова права постоје и то регулише наш закон. И, коначно, на крају, само још једну реченицу, а кад се вратимо Библији, Адам и Ева нису били везани брачном везом и, друго, Исус Христос је живео са Маријом Магдаленом дуго времена у ванбрачној вези. Ево толико.

Владета Јеротић: Па, наравно, то је мишљење данашњег света које никакве везе нема са истинским хришћанством и са хришћанском црквом. Ово мишљење о Христу и Марији, то сте могли прескочити баш на крају, јер би било боље да сте онај први део задржали где бих још могао нешто да кажем без велике љутње иако се не љутим наравно ни на то што сте рекли. Немогуће је замислити тако нешто. То је мишљење које је почело да провејава већ негде у Европи у XIX веку, па у XX, мишљење које даје човеку непримерену слободу коју он не зна да користи. То је она вечна истина Достојевског и «Великог инквизитора»; човек не зна да користи своју слободу. Данас му се чини да је најслободнији, а он је данас највише везан. Човек је много мање везан у добром браку него у ванбрачној вези. Много више везан у добром смислу речи. Љубав никад не везује. А у браку са децом и у хришћанском браку не можемо друкчије замислити него да се деца одгајају у хришћанском духу. У ванбрачној вези можете одгајати без икаквог удела вере и религије, а то се показало довољно лоше. Као у Совјетском Савезу а и код нас за време несретног комунистичког времена.

Александар Гајшек: Весна, нисмо чули Ваш став по питању овог феномена секса који се афирмише на један начин без емоција, без љубави. Како Ви то коментаришете? Просто то провејава и кроз спотове и кроз разне серије.

Весна Брзев Ђурчић: Јесте, и уопште ако говоримо данас о младим људима онда то има једну сасвим другу димензију. Наиме, мислим да је сексуалност нешто што је лична одговорност, заправо, мислим баш на буквално ту реч - одговорност. Феномен је данас да сексуални живот младих почиње врло рано, и почиње заправо онда када они физиолошки бивају спремни за сексуалност а не емоционално, што онда ствара читав низ проблема. Наиме, врло често у наше ординације залазе девојке са тврдњом да су фригидне или аноргазмичне и младићи са тегобама које су налик неким сексуалним дисфункцијама. Истина је заправо да су они неспремни за сексуални однос, не физиолошки, то физиолошки могу, али емоционална пратња негде изостаје и онда наравно изостаје и све оно друго што чини сексуалност узбудљивом на начин на који је чини. Наравно, искључујем

репродуктивни део. С друге стране, овакво једно понашање преране сексуалности носи читав низ проблема. Носи проблеме везане за полно преносиве болести, носи проблеме везане за AIDS, носи, коначно, најдраматичнији проблем а то су нежељена деца за коју знамо у суштини како пролазе. Тако да сексуалност јесте нешто о чему треба учити децу у смислу одговорности према сопственом животу и у том смислу да је она нешто што може живот да оплемени, да није задатак који треба испунити, да није нешто што је спортско такмичење које доноси читав низ медаља и да је заправо улазак у сексуални однос самог чина ради, нешто што заиста на крају самог односа не доноси ону врсту задовољства која је била претпостављена у тренутку када су се млади људи за то одлучивали. Е сад, једино што бих ја још додала везано за ванбрачну и брачну заједницу то је да заправо, потпуно се слажем с Вама, постоји нешто што везује људе. Да ли је то сад само формалност која се зове брак, јер и ванбрачна заједница је данас пред законом изједначена. Значи, она у том смислу, правном смислу заправо не подлеже неким строгим канонима друге врсте. То јесте заједница и из те заједнице су деца, наравно имовина и све друго потпуно равноправни. Ето, ако је то био одговор.

Александар Гајшек: Добро вече, изволите.

Гледалац 4: Добро вече, Бранка из Београда крај телефона, поздрав Вашим гостима, велико поштовање доктору Јеротићу, питање је за господина Јеротића. Из Ваших духовних разговора, знам да сте велики поштовалац оца Тадеја, да ли се слажете са његовим виђењем или већ знањем, да жена мора безусловно поштовати мужа и послушати мужа у свему без обзира да ли је он етичан, зрео или не? Је ли тиме чини Богу а не мужу? Молила бих одговор како данас то ускладити. Хвала.

Владета Јеротић: Кад је отац Тадеј говорио, сад да ли је рекао апсолутна, али рецимо да је рекао апсолутна послушност, мислио је на међусобну послушност онако како је апостол Павле говорио о односу мушкарца и жене, односно мужа и жене. Само међусобна послушност је добра, не само да је жена апсолутно послушна, јер уопште израз послушност није добар, меша се са покорношћу. То сам много пута говорио. Покорност је везана за страх а послушност за љубав. Кад је отац Тадеј говорио онако како је он умео са пуно љубави увек да говори, сигурно није потцењивао жену, нити мислио да жена треба да буде покорна. А, наравно, често се дешава нажалост у браку, и данас да муж тражи од жене покорност а не послушност. Наравно, онда љубави нема. Значи кад је љубав у питању, обострана је послушност.

Александар Гајшек: Весна, да питам Вас, према подацима катедре за социологију Филозофског факултета говори да свака пета жена у Србији рађа

дете ван брака, док се претпоставља даје свака трећа Београђанка самохрана мајка. Одакле то?

Весна Брзев Ћурчић: Па, то је феномен о коме смо говорили, значи, колико се заправо жене ретко одлучују на брак. Данас је то некако појава за коју ће вам те жене које одлучују да буду мајке у породици коју заправо чини само два члана, навести читав низ разлога због чега то тако чине, да се онда осећају слободније, да се осећају независније, да се осећају спремнијим да саме подижу дете, да је мушкарац у целој тој причи неко ко би могао представљати више сметњу него допринос, или, пак, да су ушле у неку везу рачунајући на то да ће до брака доћи али да из неког разлога до брака није дошло, и да су оне онда одлучиле да роде дете. Наиме, да дете не мора да буде само плод брачне заједнице, него да зачето дете треба да се роди. Постоји један број жена које се сасвим свесно одлучују на то да буду мајке које саме подижу децу. Наиме, оне доносе такву одлуку, бирају партнера, и са тим партнером уз његову сагласност, а некад и без те сагласности, саме рађају дете. И ја то сматрам, ако ме питате за став, с једне стране, храбрим актом а са друге стране ми се чини да је то у неком смислу и неправда према детету, јер свако људско биће има потребу и за оцем и за мајком. Уколико је та жена била довољно зрела и довољно спремна и довољно способна да одабере партнера, који ће умети да буде отац детету, не мора неминовно да буде њој ни муж ни партнер али отац је детету, онда то дете има много више шанси за неку добру идентификацију, за сутрашњи избор партнера. Говорили смо о томе колико су заправо родитељски модели пресудни за то како ћемо даље бирати али, кажем, то је данас заиста тако и тај податак је можда чак и већи.

Владета Јеротић: А, не само да их не интересује муж или отац, него нема ни партнера пошто се вештачки може оплодити.

Весна Брзев Ћурчић: То су већ екстреми. Да, има и таквих случајева.

Владета Јеротић: Па, у Америци изгледа да их има више. Ту се стварају нови проблеми поново.

Александар Гајшек: Ја мислим да је чувена глумица Џуди Фостер глумила сличну улогу; постоји каталог, па предиспозиције тог оца, па тражи IQ колики је, и на основу тога изабере онда сперму којом ће бити оплођена.

Владета Јеротић: Па, не појачавам ја сад песимистичке погледе на будућност. Можда на то личи. Али, чекајте, постављали су и питање с правом да ли је горе направити абортус или да је жена самохрана. Да, па сигурно да је ово друго боље. Ви сте то мало пре донекле с правом похвалили а онда рекли да дете које се не пита како се рађа нема оца. Али чекајте, много је

више абортуса данас него тих мајки. Мени су те жене доста храбре. које затрудне и кажу; ако нећеш да ме узмеш, ја то дете носим и изнећу га на свет. Некад буде добар и тај касније одгој, некад. Наравно да је идентификација неопходна и са оцем и са мајком. Опет се враћамо на брак. Опет се враћамо на потребу присуства оца и мајке. Свако дете у себи носи два пола, свеједно ког је пола, али са оцем и мајком носи оба пола и тако се развија касније, па онда и бирање партнера.

Александар Гајшек: Следећи гледалац, изволите.

Гледалац 5: Добро вече. Ушла сам у брак у зрелим годинама 30, муж са 26. Међутим, дошло је до тишине о којој сте већ говорили иутој тишини ја сам отишла у цркву и сада сам верујући човек, читам духовну литературу и професора Јеротића. Међутим, муж ми није расположен због мојих одлазака у цркву. Шта Ви мислите о томе?

Владета Јеротић: Апостол Павле је рекао све исто што и после 2000 година важи. Онда су било многобошци или незнабошци, ја више волим да кажем многобошци него незнабошци, иако то неки изједначавају. Било је многобожаца, жена је улазила у брак са хришћанином и обратно. Апостол Павле каже морају бити веома трпељиви и стрпљиви ти хришћани са незнабошцем или многобошцем и, ако љубави има, временом ће и они постати хришћани. Значи, Ви треба да наставите брак, ако смем да кажем тако, ако постоји љубав. Пазите, поменули сте тишину мислим у позитивном смислу а не ћутање, то сад није било довољно јасно али ако је ћутање то је већ лош знак, али ако је тишина у реду је. Та Вас је тишина одвела у цркву, постали сте верник. Са много стрпљења, али пре свега љубави, Ви можете постићи, ја не знам када, после годину, две, пет, ми смо нестрпљив народ, можете постићи да Ваш супруг почне исто тако да верује на свој начин, не мора исто као Ви, али да почне да верује. Самим тим да Вам се приближи и да тај брак онда добије једну унутрашњу лепоту која ће, ако постоје деца, показати се и на њима.

Александар Гајшек: Добро вече, следећи гледалац.

Гледалац 6: Сања крај телефона, велики поздрав за вас све у студију. Поставила бих једно питање, не бих сада конкретизовала да ли професору Јеротићу или Вашој гошћи, али интересује ме уопште мишљење психоаналитичара. Конкретно, зашто човек који је зрео, дакле календарске године су 50, наравно човек никада не мора да буде зрео, чак и у 70. може да буде незрео, интересује ме зашто постоји страх од брака, конкретно од везивања?

Весна Брзев Ђурчић: Па, да, могу ја да одговорим. Страх од брака јесте

заправо страх од везивања и јесте страх од тога да се неке или нечему припада. Страх од везивања је последични страх и он произилази из неког искуства које није било нарочито позитивно, првенствено везано за мајку. Значи, особе које су имале недовољно добар контакт или оно што ми врло често називамо недовољно добру мајку, су особе које нису научиле да размењују емоционалност. Или мајка није била довољно спремна да одговори на потребе детета, на емоције детета да узврати. Ви имате мајке које су рецимо амимичне, које се никада не осмехују, које не хвале, не подржавају децу... И такве мајке онда заиста направе једну врло лабаву везу са својим дететом. С друге стране, опет имате мајке које се сувише вежу за дете, односно сувише вежу дете за себе, да тако кажем, и то дете сваки излазак из те дијаде доживљава као издајство мајке и као један страشان преступ који због тога што је тако страشان, мора да буде на неки начин и кажњен. И, онда се радије одлучују, наравно да је та одлука крајње несвесна, да остану сами, привржени и верни својој мајци у најширем смислу те речи, него што се одважују да изаберу неку другу жену. Свака друга жена је бледа копија мајке у том случају и свака друга жена не може да задовољи те критеријуме који су јако рано постављени. Значи, или се плаше везивања или су пак сувише везани.

Александар Гајшек: Добро вече, изволите.

Гледалац 7: Поздравио бих вас све у студију и за оба госта једно питање. Како гледају на то да ваљда, како се мени чини од скоро се хомосексуализам проглашава за нешто што је нормално, значи као што је и хетеро тако и хомосексуализам. Какво је мишљење ваше о томе? Хвала.

Весна Брзев Ђурчић: Ево, професор Јеротић каже да ја одговорим на то питање. Став данашње науке, данашње медицине, ја ћу се ограничити само на науку, јесте такав да је хомосексуалност нешто што је право избора човека на сексуалност. Значи, да су хомосексуалци у том неком праву избора на своју сексуалност исти као и хетеросексуалци. Као прилог томе наводим и чињеницу да се хомосексуалност брише из свих међународних класификација болести или повреда, те да људи који су тог опредељења се заиста више нигде и ни на који начин не лече, јер понављам, хомосексуалност се у медицини и у науци више не третира као поремећај. Третира се као право човека на сексуални избор.

Александар Гајшек: Шта Ви кажете, докторе Јеротићу?

Весна Брзев Ђурчић: Претпостављам да ће Ваш став бити мало друкчији.

Владета Јеротић: Да, биће ипак мало друкчији. «И одлепићеш се од оца

свога и мајке своје и прилепићеш се жени својој.» Процент урођених хомосексуалаца је неодређен. Мало мењају те проценте. Некада је било од 7 до 9, па су сад спустили од 3 до 5. Ти једино могу бити негде за мене оправдани. Ово све друго су стечени хомосексуалци. Пуно има псеудохомосексуалаца који мисле да су хомосексуалци. Данас хомосексуализам је скоро као нека секта, јер људи помажу једни другима и то нема везе са хомосексуалношћу. Људи су бисексуална бића, то не треба заборавити наравно, али развој са хормонима мушким иде једним правцем, а код жена другим правцем. Ови који су урођени су једини прави, и ту немате шта рећи. Дакле, пре свега, нема осуде. Ипак нисмо за осуду никако. Не суди да ти се не суди. Не бих судио о хомосексуалцима.

Александар Гајшек: А одакле уопште потреба за хомосексуалношћу?

Владета Јеротић: Тврдим да су то појаве неуротичне, стечене. Фројд је можда мало и претеривао са мајком, јер је мајка била највећим делом одговорна по њему за развој тако нечега. Међутим, има примера где отац одгаји сина који постане хомосексуалац. То су примери који су у литератури забележени. Али, молим вас, то су све стечени, не урођени а код тих урођених, нека је грешка у хромозомима. Заиста, дете већ мало, мушко, игра се само с луткама, са девојчицама. Ја сам имао такве примере међу пацијентима. Питао сам их. Дођу са 20, 25 година. Јесте ли икад сањали жену? Никад није сањао жену. То ми је доста веродостојно. Ретко, врло ретко се дешава да је то неки урођени хомосексуалац. Не можете му ништа. Не треба га ни лечити, наравно. Данас мање има лечења. Некад је било више. Долазили су људи мало узнемирени кад приметите неки свој хомосексуални порив.

Весна Брзев Ђурчић: То је тачно.

Владета Јеротић: Наравно, латентно смо сви то пошто смо бисексуални. Онда носимо у себи латентну могућност да постанемо. Ако бикове затворите неко време заједно један бик узима на себе улогу краве. У затворима, ту нема довољно испитивања, баш ме чуди, 15,20 година је неко осуђен, шта раде у затвору мушкарци и жене. Једни ваљда се одају хомосексуално, лезбејско, други онанишу, треће... не знам шта раде. Требало би та испитивања да буду код нас мало више спроведена у дело.

Александар Гајшек: Намеће се питање и о геј браковима. Они чак траже и да усвајају децу. Шта мислите о томе Весна?

Весна Брзев Ђурчић: Ја бих само, одговорићу Вам, само бих додала да је наравно да један број људи који припадају геј популацији долази и тражи помоћ. Најчешће помоћ коју они траже није у томе да се њихова сексуалност

регулише тако да постану хетеросексуални. Њихови страхови су најчешће везани за то да ако се отворе и открију не буду одбачени од околине што у великом броју случајева заиста и буде. Ствар предрасуде или страха од наше сопствене хомосексуалности или још многих других фактора који ту утичу. И, заправо траже помоћ у томе да науче како да живе са тим и како да тим својим животом не нашkode својим породицама, које су понекад у том смислу прилично ригидне и чак су спремне да се и одрекну своје деце ако та деца отворено изађу пред њих са таквом причом. Што се тиче бракова, то је сада већ видим постао и тренд у свету. Ја ћу се опет вратити на оно шта каже наука. Ако наука то третира као једну форму сексуалности и као право човека на сопствени избор, значи узмимо конвенцију о правима човека, онда тако би се и такви бракови третирали као нешто што је њихово право.

Александар Гајшек: А да усвајају децу?

Весна Брзев Ђурчић: Е, сад долазимо до деце. Мислим да онда ту долазимо до оног питања до кога смо долазили и мало пре, а то је који модел који нудимо деци. Значи, деца имају право на два родитеља различитог пола. Ја нисам за то да се људима ускраћује било које хумано право, далеко од тога, значи ја јесам за поштовање људских права, али сам пре свега за поштовање дечијих права. Значи, деци ипак треба дати могућност да имају два родитеља.

Александар Гајшек: Владета?

Владета Јеротић: Ако је неуротичан избор хомосексуални, онда није здрав избор, онда није слободан избор. Мало пре сте рекли то је слободан избор. О слободи можемо причати јако много, а шта је слобода уопште. Данас поготову, мало пре смо и рекли. Данас мисле да је све дозвољено, оно чувено Достојевског; како је све дозвољено. Ако сте се мало пре сложили са мном да је највећи део стечен грешкама родитеља пре свега, нажалост, жао ми је то да кажем, и оца и мајке, дакле није урођено а највећи проценат је стечен, тај њихов избор није слободан. А, онда, ако усвоје дете, па то дете у високом проценту постаће исто што и они пошто је човек бисексуално биће. Да ли је ово тачно Весна што сам ја читао, пошто немам искуства те врсте, ако узмете дете са десет година, на пример, које још није хормонално почело да се развија и ставите га међу хомосексуалце, мушко дете, оно ће постати хомосексуалац у високом проценту. Тај експеримент није вршен и хвала Богу да није вршен. И обрнуто, ако две лезбејке, узму женско дете са десет година, девет - десет година, не касније, у високом проценту то дете постаће лезбејско.

Весна Брзев Ђурчић: Ја не знам за тај податак о коме говорите, претпостављам да такви експерименти заиста нису вршени на деци ни на

који други начин али, с друге стране, знате, говоримо о несвесним изборима и, наравно, несвесни су избори и људи који улазе у хетеросексуалне везе и хетеросексуалне бракове. Из тих веза знамо колико је деце жртава, рецимо, различитих врста и форми злостављања. Не говорим само о физичком, то је видљиво, говорим пре свега о емоционалном, психичком злостављању. Ако већ говоримо о статистици даћу Вам још један податак; свака трећа девојчица до своје навршене 18. године била је жртва неке форме сексуалног злостављања. Пазите, то су значи људи који су хетеросексуални који чине такву врсту злостављања. С треће стране, међу хомосексуалцима постоје и они који су били жртве злостављања, што апсолутно не значи да су они сви злостављани. То је ипак један, како да кажем, јако комплексан, не могу да кажем проблем јер није проблем, један феномен заправо, који захтева осветљење са различитих страна. Ја се опет враћам на избор и на право избора без обзира на неуротичност, сви смо неуротични, сложићете се са мном, али сам врло против тога да се такви људи осуде.

Александар Гајшек: Хвала вам пуно што сте били гости вечерашње емисије »Агапе«.

www.pravoslovo.net